

Räägime rahust

Sissejuhatus

See tunnikavade kogumik on loodud programmi „Erasmus+“ KA2 projekti „Rahuharidus kriisi ajal“ raames ja sisaldab kümmet tunnikava, mille abil saab rääkida noortega rahuharidusest. Tunnikavade ülesehitus on soovituslik. Iga kava saab kohandada oma vajaduste ja soovide järgi.

Autorid

ROULA ABDELHEY

MARIT OIMET

Toimetajad

HEILI GRIFFITH

MEELIKE TERASMAA

enk | Eesti Noorsoo-
töötajate Kogu

RIKI RAUHAN-
KASVATUS-
INSITIUUT

Projekt on saanud rahastust Euroopa Komisjoni Euroopa Solidaarsuskorpuse programmist.
Publikatsiooni sisu kajastab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe kasutamise eest.

Sisukord

[TUNNIKAVA 1 – Piltide keel](#)

[Lisa 1](#)

[TUNNIKAVA 2 – Sõnavara võistlus](#)

[Lisa 2](#)

[TUNNIKAVA 3 – Riikide järjestamine globaalse rahuindeksi järgi](#)

[Lisa 3](#)

[TUNNIKAVA 4 – Jalutuskäik minu kingades](#)

[Lisa 4](#)

[TUNNIKAVA 5 – Ühendav võrgustik](#)

[TUNNIKAVA 6 – Sekku julgelt!](#)

[Lisa 6](#)

[TUNNIKAVA 7 – Ühiste kogemuste bingo!](#)

[Lisa 7](#)

[TUNNIKAVA 8 – Inimõigustealane haridus](#)

[Lisa 8](#)

[TUNNIKAVA 9 – Empaatia piltide vahendusel](#)

[Lisa 9](#)

[TUNNIKAVA 10 – Kes see veel on?](#)

[Lisa 10](#)

Piltide keel

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Mõista, kui tähtis on üksteist kuulata ja üksteisega selgelt suhelda.
Vanus	8+
Tunni pikkus	45 minutit
Vajalikud vahendid	Pildid (lisa 1 või vabalt valitud pildid), pliiatsid, paberid, taimer.
Rühma suurus	6–10
Ettevalmistus (10 min)	<p>Moodustage osalejatest ring ja esitage neile mõned järgmistest küsimustest:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mida tähendab sinu jaoks rahu?• Kas sa oled kuulnud sellist väljendit, nagu „kohaloluga kuulamine”? Mida see tähendab?• Milles väljendub kellegi kuulamine?• Kas sulle meenub mõni olukord, kui sa kuulasid kedagi ja see aitas sul paremini aru saada, mida teine inimene tunneb?• Mis tundeid see sinus tekitab, kui keegi sind kuulab ja sinu tunnetest päriselt aru proovib saada?• Teiste kuulamine ei ole alati lihtne. Mis võib selle raskeks teha?• Kuidas saab kellegi kuulamine aidata kaasa rahule? <p>Pärast küsimuste esitamist võib tegevuse teise osa jaoks kasutada pildikogu, mis on toodud lisas 1 või kasutada enda leitud pilte. (10 min)</p>
Tegevuse kirjeldus (15 min)	<ul style="list-style-type: none">• Andke igale osalejale A4 paber ja pliiats ning paluge neil paber kaheksaks voltida, et moodustuksid väikesed kastikesed.

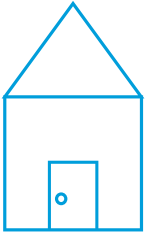
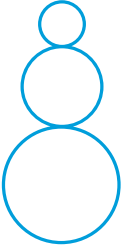
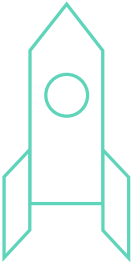
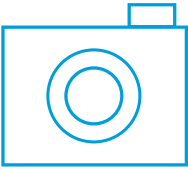

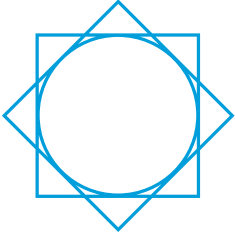

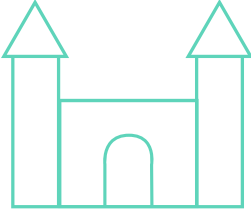
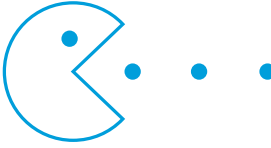
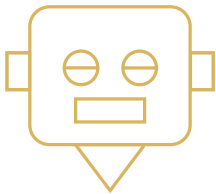

- Seejärel valib tegevuse juhendaja või keegi grupist ühe pildi etteantud kollektsioonist. Teised osalejad seda pilti ei näe, vaid joonistavad kirjelduse järgi paberile esimesse kastikesse seda, mida nad kuulevad. Kaardi omanik võib pilti kirjeldada ükskõik milliste sõnadega.
- Osalejad ei või esitada täpsustavaid küsimusi, aga neil on lubatud kirjeldust uuesti kuulata.
- Kui kõik osalejad on lõpetanud, näidake neile algset pilti ja paluge neil oma joonistused üles tõsta. Vaadake neid üheskoos ja võrrelge neid omavahel.
- Seda võib mängida mitu korda ja nii, et osalejad valivad kordamööda pildi, mida teistele kirjeldada.
- Mängujuht peaks võtma aega, et selgitada mängu reegleid osalejatele nii, et kõik sellest ühtemoodi aru saaks. Kinnitage osalejatele, et valesid vastuseid selles tegevuses ei ole.

**Mängu arutelu
(10 min)**

Jagage osalejad väiksematesse arutelugruppidesse ja paluge neil jagada omavahel mõtteid kogetu üle. Andke piisavalt aega, et kõik osalejad saaksid soovi korral oma mõtteid ja tagasisidet nii oma grupi kui ka ülejäänud osalejatega jagada.

Esitage küsimusi, et arutleda mängu üle.

- Kas mäng oli lihtne/raske? Miks? Mis selle kergeks/raskeks tegi?
- Mis sind selles aitas?
- Mida oleks võinud teha teisiti?
- Kas see oli pingeline? Miks?

Maja 	Lumememm 	Kass 	Rakett
LIHTNE	LIHTNE	KESKMINE	KESKMINE
Kaamera 	Jäätis 	Sülearvuti 	Vihmavari
LIHTNE	KESKMINE	KESKMINE	KESKMINE
Päike 	Luup 	Loss 	Pac man
LIHTNE	KESKMINE	KESKMINE	LIHTNE
Robot 	Võti 	Lill 	Kohvitass
RASKE	RASKE	RASKE	KESKMINE

Sõnavara võistlus

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Suurendada rahuharidusega seotud sõnavara ja kultuuriteadlikkust.
Vanus	8+
Tunni pikkus	45–60 minutit
Vajalikud vahendid	Suur valge paber, märkmepaberid, internetiühendus, telefonid/sülearvutid, taimer, mõistete nimekiri (lisa 2).
Rühma suurus	10–15 osalejat
Ettevalmistus	Asetage paber ruumi keskele. Andke osalejatele märkmepaberid ja pliiatsid. Moodustage osalejatest ring ümber valge paberi.
Tegevused	<ol style="list-style-type: none">1. Alustage sojendusharjutusega (10 min), mille eesmärk on häälestada osalejaid tegevusele. Paluge osalejatel seista ravis. Rivi esimene inimene mõtleb ühele sõnale, mis seostub rahuga ja sosistab selle sõna tema kõrval seisjale nii, et teised ei kuule ja nii sosistatakse sõna edasi järgmisele kuni viimase inimeseni. Rivi viimane inimene hõikab välja kuulnud sõna, et kontrollida, kas viimati kuulnud sõna on sama, mis algselt välja valiti. Esimene inimene liigub rivi lõppu ja järgmine inimene saab tema kõrval seisjale sosistada järgmise rahuga seostuva sõna. Mängu juht saab tegevust korrata nii mitu korda, kui tundub sobilik. Oluline on mängu tutvustades osalejatele rõhutada, et sõna saab öelda vaid ühe korra.2. Tegevuse läbiviija saab valida sõnu lisa 2 toodud mõistete nimekirjast või leida tuntud ütlusi, tsitaate vms, mis on varasemalt ette valmistatud. Seejärel valib tegevuse läbiviija ühe sõna ja kirjutab selle märkmepaberile. Kleepige valitud sõnaga märkmepaber valgele paberile.<ul style="list-style-type: none">• Küsige osalejatelt, kas nad oskavad ära arvata, mida see sõna tähendab.• Andke neile ajapiirang (nt 4–6 minutit), et osalejad saaksid välja uurida sõna tähenduse, sõna tõlke mõnda teise keelde ning selle kirjepildi ja tähenduse vastavas keeles.

- Julgustage osalejaid töötama kas iseseisvalt või väiksemas grupis, et sel-
lest kujuneks sõbralik võistlus. Eesmärk on kirjutada leitud teave märkme-
paberile.
- Paluge osalejatel tõsta käsi, kui nad on valmis.
- Kui aeg on läbi saanud, vaadake vastused rühmas läbi ja arutlege põne-
vamate järelduste või arusaamade üle. Näiteks kas sõna sarnaneb teie
emakeele sõnaga, kas selle tähendus on veidi erinev jne. Arutelu pikkus
4–6 minutit iga sõna kohta.

Tegevust võib korrata eri sõnadega ja nii palju kordi, kui tegevuse juht
heaks arvab.

Kokkuvõttev arutelu

Alustuseks meenutage ülesannet ja esitage näiteks järgmisi küsimusi: Mis
harjutuses toimus? Kuidas sa end tunned? Mis oli kõige raskem osa? Kas
sul on oma lemmiksõna?

Seejärel paluge osalejatel vastata järgmistele küsimustele:

- Mis sa arvad, mida tähendab rahu?
- Kuidas näeb välja olukord, kui rahu ei ole?
- Kuidas saad sina aidata kaasa rahu loomisele?
- Meenuta olukorda, mil oled aidanud kaasa rahu tekkimisele või säilitami-
sele oma klassis?
- Kas sulle tuleb pähe mõni selline olukord, kui on kasulik teada sõnu mit-
mes keeles?

Vastupidavus	Võime taluda raskeid tingimusi, kriise ja tagasilööke või neist taastuda.
Sisemine rahu	Vaikus, rahu ja tasakaal iseendas.
Enesedistsipliin	Iseenda emotsioonide, mõtete ja käitumise juhtimine, eriti keerulises või stressirohkes olukorras.
Enesehool	Meetmed, mis aitavad säilitada ja parandada enda füüsilist, emotsionaalset ning vaimset heaolu.
Piirid	Isiklikud piirid või suunised, mis määravad, kuidas isik teistega suhtleb ja oma heaolu kaitseb.
Kinnitamine	Iseenda või teise inimese mõtete, emotsioonide või tunnete tunnistamine ja aktsepteerimine õigustatu ning arusaadavana.
Emotsioonid	Tunded, nagu rõõm, kurbus, viha või hirm, mis tekivad vastuseks olukordadele, mõtetele või suhtlusele.
Väärtused	Isiklikud uskumused või põhimõtted, mis suunavad käitumist ja otsuste tegemist, kajastades seda, mis on inimesele tähtis.
Kriis	Erakordselt raske, vaevarikas või ohtlik aeg.
Heaolu	Olukord, kus inimene tunneb end mugavalt ning on terve ja õnnelik nii füüsilisest, vaimsest kui ka sotsiaalsest aspektist.
Peegeldamine	Teiste inimeste käitumise, emotsioonide või tegevuse peegeldamine või jäljendamine.
Stressireaktsioon	Füüsiline, emotsionaalne või vaimne reaktsioon stressoritele või keerulistele olukordadele.
Rahu	Ühiskondlik harmoonia, mida iseloomustab võrdsus, võrdsete võimaluste olemasolu, vägivalla puudumine ja inimeste võime elada ilma hirmuta diskrimineerimise või agressiooni ees.
Võrdsus	Ühiskonnas üksikisikutele või inimrühmadele samade ressursside või võimaluste tagamine.
Võrdsed võimalused	Tunnistamine, et eri inimeste olukord on erinev, ning ressursside ja võimaluste vastav jaotamine, et saavutada võrdne tulemus.
Rahuharidus	Haridusstrateegiad, mille peamine eesmärk on muuta ühiskondlikud lahkarvamused ja konfliktid rahumeelseteks ning kestlikeks suheteks, õpetades oskusi, hoiakuid ja teadmisi, mis on vajalikud rahu kindlustamiseks.
Kaasamine	Sellise keskkonna loomine, kus erinevad inimesed või inimrühmad tunnevad, et neid austatakse, hinnatakse ja oodatakse.

Konfliktide lahendamine	Konfliktide käsitlemine ja lahendamine ilma vägivallata – sageli läbirääkimiste teel ja suhtlusoskust rakendades.
Turvalisem ruum	Keskond, kus inimesed tunnevad end turvaliselt, kus nad ei pea kartma diskrimineerimist ning kus nad saavad konstruktiivselt teistega dialoogis olla ja suhelda.
Kaasamine	Töö ja keskkonna korraldamine ning kujundamine selliselt, et kõigil oleks võrdsed võimalused aktiivselt osaleda, õppida ja olla tõeline kogukonna liige, sõltumata taustast või isikuomadustest.
Diskrimineerimine	Inimeste ebaõiglane või eelarvamuslik kohtlemine nende tausta või isiklike omaduste, näiteks etnilise päritolu, vanuse, soo, võimete või seksuaalsättumuse alusel.
Sotsiaalne identiteet	Mitmesugused näitajad, mis mõjutavad inimese identiteeti, sealhulgas vanus, sugu, usuline kuuluvus, klass, seksuaalne orientatsioon, rass, võimed, rahvus ja etniline kuuluvus.
Privileegid	Eelised või hüved, mis on kättesaadavad ainult teatavale rühmale, sageli teiste arvelt. Privileegide omanikud pole oma privileegidest sageli teadlikud.
Mikroagressioon	Varjatud, sageli ka teadvustamata tegevused või märkused, mis väljendavad igapäevasuhtluses eelarvamusi tõrjutud rühmadesse kuuluvate inimeste suhtes.
Dialoog	Suhtlus, mille eesmärk on suurendada vastastikust mõistmist ning mis aitab saavutada positiivsed ja ettearvamatud tulemused. Dialoogi kirjeldatakse sageli pigem teatava hoiaku või meelsusena, mitte ühekordse teona.
Eelarvamus	Ettekujutused või eelarvamusel üksikisikute või inimrühmade kohta, mis tulenevad seltskondlikust lävimisest ja elukogemusest ning võivad põhjustada diskrimineerimist.
Aktiivne kuulamine	Huviga kuulamine, rahuliku õhkkonna loomine, kohalolek, sooja vastuvõtu väljendamine, küsimuste esitamine kõneleja toetamiseks ja kogu tähelepanu pööramine kõnelejale.

Riikide järjestamine globaalse rahuindeksi järgi

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Tutvustada osalejatele globaalset rahuindeksit ning edendada meeskonnatööd ja kriitilise mõtlemise oskust.
Vanus	10+
Tunni pikkus	45–60 minutit
Vajalikud vahendid	Globaalse rahuindeksi tööriistakast (lisa 3), taimer, valge- või pabertahvel, internetiühendus.
Rühma suurus	10–16 osalejat
Ettevalmistus	<ol style="list-style-type: none"> Alustuseks küsige tegevusele häälestavaid küsimusi: <ul style="list-style-type: none"> Mida võiks tähendada „Gloaalne rahuindeks“? Kas sa oskad nimetada tegureid, mis mõjutavad erinevate riikide rahuindeksit? Kas ja miks on oluline mõõta globaalset rahuindeksit? Kuidas võiks globaalne rahuindeks olla abiks uurijatele ja poliitikakujundajatele? Seejärel tutvustage noortele globaalse rahuindeksi mõistet.

Gloaalne rahuindeks on lühidalt öeldes tööriist, millega mõõdetakse maailma riikide rahumeelsuse taset. Selles võetakse muuhulgas arvesse kuritegevuse määra, konflikte ja inimeste üldist üksmeelsust riigis. See on riikide rahumeelsust mõõtev koondindeks, mis koosneb 23 kvantitatiivsest ja kvalitatiivsest näitajast, millest igaüht hinnatakse viie palli süsteemis. Mida väiksem on punktisumma, seda rahumeelsem on riik globaalse rahuindeksi järgi.

Tegevuse läbiviija võib kasutada erinevaid meetodeid globaalse rahuindeksi mõiste tutvustamiseks. Selleks võib kasutada visuaalseid abimaterjale, nagu joonistusi, videoid või lühikesi esitlusi vms.

Selgitage, et tegemist on üleilmse rahumeelsuse mõõtevahendiga, mis reastab riigid eri tegurite järgi, mille täisnimekiri asub [siin](#) ja [lisa 3](#)-s.

Tegevuse läbiviija võib anda osalejatele selle sama täisnimekirja ning paluda reastada etteantud või enda valitud riigid ([lisa 3](#)) rahumeelsemast kõige vähem rahumeelsema riigini või minna järgmise, 3. tegevuse juurde.

3. Jagage osalejad sarnase suurusega rühmadesse (kuni neli liiget). Andke igale rühmale lisa 3, paber ja pliatsid. Seejärel paluge osalejatel teha järgmist:

- Paluge igal grupil arutada, millised indikaatorid on nende meelest kõige olulisemad rahu tagamiseks.
- Paluge valida viis kõige olulisemat indikaatorit.

Andke osalejatele 10 minutit nende küsimuste arutamiseks. Seejärel saab iga grupp võimaluse oma mõtteid teiste gruppidega jagada ning tegevuse juhendaja kirjutab osalejate väljatoodud indikaatorid tahvlile.

Seejärel saavad osalejad hääletada, millised nendest indikaatoritest on nende meelest kõige olulisemad. Seda võib teha näiteks nii, et iga osaleja saab 1–3 häält ja märgib tahvlile enda eelistuse markeriga.

Osalejad peavad etteantud riigid järjestama kõige enam häält saanud indikaatori järgi.

Andke igale grupile nimekiri samadest riikidest ([lisa 3](#)) ja suur valge paber või pabertahvel märkmete tegemiseks.

Tegevus

- Selgitage, et iga rühm peab järjestama riigid kõige rahumeelsemast kõige vähem rahumeelseni, lähtudes sellest, mis on rühma arvates iga riigi positsioon globaalses rahuindeksis, lähtudes eelpool kokkulepitud viiest indikaatorist.
- Seadke ülesande täitmiseks ajapiirang (nt 25–30 minutit).
- Kui aeg on läbi, kutsuge rühmad kokku ja arutage tulemusi. Paluge igal rühmal rääkida, kuidas nad riigid järjestasid ja miks. Julgustage arutelu nende otsuseid mõjutanud tegurite üle.
- Võrrelge rühmade järjestust ametliku globaalse rahuindeksi tabeliga, mille leiate [siit](#), ning tooge esile sarnasusi ja erinevusi. Arutlege selle üle, millele need erinevused viitavad.

Kokkuvõttev arutelu

Pärast tegevust kutsuge noored ringi ja esitage mõned küsimused.

- Mida sa selle tegevuse käigus globaalse rahuindeksi kohta teada said?
- Kas riikide järjestamisel oli mingeid üllatusi või probleeme?
- Mille järgi teie grupp otsustas, millised indikaatorid on kõige olulisemad?
- Milline tegur on sinu arvates kõige olulisem tagamaks ühiskonnas rahu? Miks?
- Kas see harjutus muutis sinu arusaama rahumeelsest ühiskonnast? Kuidas?

Gloobalse rahuindeksi indikaatorid

Gloobalne rahuindeks mõõdab riigi negatiivse rahu* taset kolmes valdkonnas. See sisaldab 23 järgmist tegurit:

Pidev siseriiklik ja rahvusvaheline konflikt

- Siseriiklike konfliktide arv ja kestus: kui palju vägivalda ja sõdu riigis aset leiab ja kaua need kestavad.
- Välisest organiseeritud konfliktidest põhjustatud surmajuhtude arv: kui palju inimesi sureb riikidevahelistes sõdades.
- Siseriiklike organiseeritud konfliktide tagajärjel hukkunute arv: kui palju inimesi sureb siseriiklikes sõdades ja konfliktides.
- Arv, kestus ja roll välisest konfliktides: kui palju, kui kaua ja mil määral on riik kaasatud sõdadesse teiste riikidega.
- Organiseeritud sisekonfliktide intensiivsus: kui tõsised ja vägivaldsed on erinevad konfliktid riigi sees.
- Suhted naaberriikidega: kui hästi saab riik läbi naaberriikidega.

Ühiskondlik ohutus ja turvalisus

- Tajutud kuritegevuse tase ühiskonnas: kui palju tunnetatakse kuritegevust oma kogukonnas.
- Pagulaste ja riigisiselt ümberasustatud inimeste osakaal: nende inimeste protsent, kes pidid oma kodust ohu või konflikti tõttu lahkuma.
- Poliitiline ebastabiilsus: kui tõenäoline on riigi valitsuse ootamatu muutumine.
- Poliitilise terrorismi skaala: kui palju hirmu ja vägivalda kasutab valitsus oma rahva vastu.
- Terrorismi mõju: kui palju terrorirünnakud riiki mõjutavad.
- Tapmiste arv 100 000 inimese kohta: kui palju inimesi on mõrvatud iga 100 000 inimese kohta riigis.
- Vägivaldse kuritegevuse tase: kui palju on raskeid kuritegusid, näiteks rünnakuid või röövimisi riigis.
- Vägivaldsete meeleavalduste tõenäosus: kui tõenäoline on vägivaldsete meeleavalduste esinemine.
- Kinnipeetavate arv 100 000 inimese kohta: mitu inimest on vanglas iga 100 000 elaniku kohta.
- Sisejulgeolekuametnike ja politseinike arv 100 000 inimese kohta: kui palju politseinikke ja turvatöötajaid on iga 100 000 elaniku kohta.

Militariseerimine

- Sõjaliste kulutuste osa SKTst: kui palju raha riik kulutab oma sõjaväele kogu sisemajanduse kogutoodangust.
- Relvajõudude personali arv 100 000 inimese kohta: kui palju on riigis sõdureid iga 100 000 inimese kohta.
- Suurte relvade import 100 000 elaniku kohta: kui palju suuri relvi riik ostab teistelt riikidelt 100 000 inimese kohta.
- Suurte relvade eksport 100 000 elaniku kohta: kui palju suuri relvi riik müüb välisriikidesse 100 000 inimese kohta.
- Rahaline panus ÜRO rahuvalvemissioonidesse: kui palju panustab riik ÜRO rahuvalve tegevustesse.
- Tuuma- ja raskerelvade olemasolu: kui palju ja kui võimsad on riigi suured relvad (nt tuumarelvad).
- Ligipääs väike- ja kergrelvadele: kui lihtne on inimestel hankida relvi.

* Negatiivne rahu viitab vägivalda puudumisele. Kui näiteks sõlmitakse relvarahu, saabub negatiivne rahu. See on negatiivne, kuna midagi soovimatut jäi toimumata (nt vägivald või rõhumine lõppes).

**Loetelu riikidest,
mida saab tegevusse
kaasata**

Süüria, Island, Eesti, Uus-Meremaa
Portugal, Soome, Poola, Šveits
Kanada, Jaapan, Austraalia, Iirimaa, Afganistan, Jeemen
Iraak, Somaalia
Kongo Demokraatlik Vabariik
Sudaan

NB! See loetelu on võetud [sellest artiklist](#) ja seda on tunnikava jaoks lihtsustatud.

Jalutuskäik minu kingades

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Suurendada empaatiavõimet ja mõistmist interaktiivse tegevuse kaudu.
Vanus	12+
Tunni pikkus	30–45 minutit
Vajalikud vahendid	Nimekiri eri vaatenurkadest ja identiteetidest (lisa 4), pastakad või pliitsid, märkmepaber märkmete jaoks.
Rühma suurus	U 10 osalejat
Ettevalmistus	Jagage osalejad 3–4-liikmelistesse rühmadesse. Andke osalejatele paber, millel on kirjas identiteet või vaatenurk, mida nad esindavad (lisa 4). Paluge neil seda identiteeti teistele mitte avaldada.
Tegevuse kirjeldus	<ul style="list-style-type: none">• Selgitage tegevuse eesmärki ja seadke igale suhtlusringile ajapiirang (nt 5–7 minutit).• Paluge osalejatel paaris esitada üksteisele kordamööda küsimusi, mis aitaksid välja selgitada vestluskaaslase paberile kirjutatud identiteedi või vaatenurga. Julgustage osalejaid üksteist aktiivselt kuulama ja kaasama.• Iga rühma liige märgib üles, mis võib tema meelest olla selle isiku identiteet või vaatenurk, kellega ta suhtles. Kui suhtlusringid on lõppenud, kutsuge kõik kokku.• Arutlege osalejate tehtud oletuste ja selle üle, kui lähedal või kaugel need tegelikest identiteetidest või vaatenurkadest olid.
Kokkuvõttev arutelu	<ul style="list-style-type: none">• Mis tunne oli võtta selle tegevuse käigus teistsugune vaatenurk?• Kas teiste identiteeti või vaatenurka oli raske ära arvata?• Kuidas saab eri vaatenurkade mõistmine ja väärtustamine aidata saavutada rahu ja harmooniat meie kogukonnas ning kogu maailmas? See harjutus aitab noortel väärtustada ühiskonnas leiduvaid eri vaatenurki ja identiteete, et edendada seeläbi ühtsustunnet ning rahu.

**Identiteetide/
vaatenurkade loetelu**

puudega isik (nt ratastoolis)
pagulane
teise kultuuritaustaga (teisest riigist/ teise nahavärviga) isik
üksikvanem
LGBTQ+ kogukonda kuuluv isik
keskkonnaaktivist
gümnasist
eakas
tervishoiutöötaja
sisserändaja
kunstnik
teistsuguse religioosse taustaga isik
kodutu
LGBTQ+ pooldav isik
homofob
politseinik
õpetaja
introvert
ekstravert
taimetoitlane või vegan
vaimse tervise toetaja
sportlane
teistsuguste poliitiliste veendumustega isik
looduskatastroofis ellu jäänud isik

Ühendav võrgustik

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Edendada rühmasisest mõistmist ja rõhutada üksikisikute omavahelist seotust.
Vanus	7+
Tunni pikkus	20–30 minutit
Vajalikud vahendid	Lõngakera
Rühma suurus	10–12 osalejat
Ettevalmistus	Paluge osalejatel ringi koguneda ja asetage selle keskele lõngakera või nõörirull.
Tegevuse kirjeldus	<ul style="list-style-type: none">• Esimene osaleja võtab nõöri otsast kinni ja jagab teistega midagi huvitavat iseenda või oma identiteedi mingi aspekti kohta. See võib olla näiteks hobi, isiklik kogemus või uskumus.• Teised osalejad, kes öelduga suhestuvad või kellel on sarnane kogemus või identiteet, tõstavad oma käe.• Seejärel viskab kõneleja lõngakera ühele käe tõstnud osalejale, jäädes samal ajal oma lõngajupist kinni hoidma.• Lõngakera saanud osaleja jagab seejärel midagi enda kohta ja viskab lõngapalli edasi järgmisele osalejale, kellega tal side tekib.• Mäng jätkub, kuni kõik on saanud midagi enda kohta öelda ja lõngakera edasi visata. Selle tulemusena tekib rühmasiseste seoste võrgustik.• Mängu lõpus võib püüda lõngakera uuesti lahti harutada nii, et lõngakera jõuaks esimese inimese kätte tagasi.
Kokkuvõttev arutelu	<p>Kui harjutus on läbi, korraldage osalejate mõttevahetus.</p> <ul style="list-style-type: none">• Mis tunne oli avastada ühisosa teiste rühmaliikmetega?• Mida sa selle tegevuse käigus oma eakaaslaste kohta teada said?• Kas omavaheline võrgustik üllatas sind kuidagi?

Sekku julgelt!

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Julgustada sekkumist ja aktiivset osalust loomingulise interaktiivse foorumteatri harjutuse kaudu.
Vanus	Alates 12+
Tunni pikkus	30–45 minutit
Vajalikud vahendid	Toolid osalejatele, mingi sotsiaalprobleemiga seotud juhtum (lisa 6).
Rühma suurus	Kuni 10 osalejat
Tegevuse juhte	Vähemalt 2 täiskasvanut
Ettevalmistus	<p>Alustage soojendusharjutusega, mis aitab osalejaid sisse elada rollimängu. Näiteks:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Moodustage ring ja paluge kõigil osalejatel end venitada, lõdvestada oma õlgu ja raputada oma käsi ja jalgu.2. Seejärel mängige mängu, kus osalejad peavad tegutsema käskluste järgi. Osalejad võivad ruumis ringi jalutada samal ajal järgides käsklusi. <p>Siin on mõned näited käsklustest:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kujuta ette, et sa kõnnid ühel ilusal päeval pargis. Järsku hakkab vihma sadama ja sa otsid vihma eest varjualust.• Kujuta ette, et sa viid oma koera jalutama. Sa peatud, et imetleda lilli enda ümber ja märkad, et su koer on ära jooksnud. Sa otsid teda paaniliselt, kuni sa ta leiad ja kõik on jälle hästi. <ol style="list-style-type: none">3. Järgmisena viige läbi tegevus, mis on inspireeritud erinevatest draama ja teatri meetoditest: <p>Paigutage toolid U-kujuliselt, nii et keskele jääks omamoodi lava, mida kõik näevad.</p> <p>Lugege koos noortega juhtumikirjeldust, selgitades, et nad saavad selle harjutuse käigus võimaluse astuda loo tegelaste rolli.</p> <p>Määrake osalejatele konkreetsed rollid kas loosi teel või paludes kedagi vabatahtlikuks.</p> <p>Andke osalejatele 5–10 minuti jooksul kiire ülevaade nende uutest rollidest selgitades, mis nende tegelasi motiveerib ja milliseid dilemmasid nad peavad lahendama, et nad saaksid etteantud stsenaariumi läbi mängida nii, et see areneks võimalikult loomulikult.</p>

Samal ajal, kui üks tegevuse juhtidest selgitab näitlejatele nende rolle, selgitab teine juht pealtvaatajatele nende rolli ja ülesandeid. Näitemängu igal ajahetkel võivad pealtvaatajad või tegevuse läbiviijad näitemängu peatada, võimaldades pealtvaatajatel astuda mõne tegelase asemele ja pakkudes välja alternatiivse stsenaariumi ja dialoogi.

NB: Osalejatel võib tegevusega harjumiseks veidi aega kuluda ja nii võivad tegevuse läbiviijad ettemängitud stsenaariumi nende meelest sobival ajahetkel hetkeks peatada ja esitada pealtvaatajatele küsimusi, nagu:

- Milliseid mõtteid tekitab osalejate omavaheline suhtedünaamika?
- Kas osalejad reageerivad selles olukorras teie meelest õigesti?
- Milliseid tundeid see vestlus teis tekitab?

Tegevuse läbiviijate roll on siinses harjutuses väga oluline. Igasugune märk agressiivsest ja vaenu õhutavast kõnest tuleks kohe lõpetada ja seda võiks võimalusel ühiselt ettevaatlikult analüüsida.

Laske stseenil pealtvaatajate soovitatud sekkumistega jätkata või alustage otsast peale ja esitage see soovitatud muudatustega uuesti. Korrake seda protsessi nii mitu korda kui vaja, et oleks võimalik võrrelda erinevaid lahendusi ja sekkumisi.

Rollimängu paus

Rollimäng on delikaatne tegevus, kus osalejad võivad muutada emotsionaalseks ja tunda isiklikku seotust väljamõeldud juhtumiga. Oluline on juhendada osalejaid pärast tegevuse lõppu „näitlejamantli seljast võtmisel”, et nad saaksid oma rollidest väljuda.

Üks sobilik tegevus selleks on järgmine:

1. Moodustage osalejatest ring ja julgustage neid venitama, lödvestama õlgu ja raputama oma käsi ja jalgu.
2. Edasi paluge igal ühel järjest öelda oma nimi.
3. Pärast seda paluge osalejatel veel järjest oma nime korrata, seekord selgelt ja valjemini.
4. Seda tegevust võib korrata 2–3 korda veel aitamaks osalejatel oma rollist väljuda.

Kokkuvõttev arutelu

Tegevuse analüüsimiseks küsige osalejatelt abistavaid küsimusi:

- Mida sa tundsid?

Tegevuse juhendajad võivad siin küsida täiendavaid küsimusi erinevate rollimängu osade kohta.

Seejärel küsige küsimusi, nagu näiteks:

- Mis tunne oli astuda nende tegelaste rolli ja tegevusse sekkuda?
- Kas vahelerääkimine ja stseeni sekkumine tundus keeruline?
- Kuidas saaks selle harjutuse käigus proovitud oskusi rakendada reaalses olukordades, kus on vaja sotsiaalset sekkumist?

Harjutus aitab osalejatel mõista sotsiaalse sekkumise tähtsust ja julgustab neid positiivsete muutuste nimel sõna võtma. Ühtlasi soodustab see loomingulist lähenemist probleemide lahendamisele ning suurendab empaatiat, et noored saaksid turvalises ja toetavas keskkonnas uurida eri vaatenurki ja lahendusi.

Stsenaariumide loetelu

Küberkiusamine koolis

Roll 1: ohver; selgitab enda tundeid ja seda, miks ta on haiget saanud.

Roll 2: küberkiusaja; jätkuvalt mõnitab ohvrit ja püüab vahele segada, pisen-
dab olukorda, keeldub vabandamast.

Roll 3: toetav sõber; toetab ohvrit, teavitab kiusamisest õpetajat, kaitseb ohvrit
küberkiusaja ees.

Roll 4: õpetaja; juhhib vestlust, püüab ära hoida vahelesegamisi, küsib uurivaid
küsimusi mõlemalt poolelt, soovib erinevaid lahendusi ja julgustab leppimist
ja vabandamist.

Loo kirjeldus: Gümnasist seisab silmitsi küberkiusamisega sotsiaalmeedias.
Tema endine sõber postitab haavavaid kommentaare. Tal on toetav sõber, kes
teda rahustab ja õpetajat olukorrast teavitab. Ülesanne on leida viise, kuidas
küberkiusamisega tõhusalt tegeleda ja seda ennetada.

Eesmärk: Julgustada pealtvaatajaid sekkuma ja pakkuma välja erinevaid
lahendusi olukorrale.

Keskkonna eest seismine

Roll 1: kogukonna liige; väljendab muret ühe kavandatava tööstusprojekti suhtes,
mis võiks kohalikku keskkonda mõjutada. Ta küsib palju küsimusi.

Roll 2: keskkonnaaktivist; Seisab keskkonnahoiu eest ja on ettevaatlik selle
projekti suhtes.

Roll 3: kohaliku omavalitsuse ametnik; vahendaja erinevate huvigruppide
kokkupõrkes.

Roll 4: ettevõtte esindaja. Kaitseb ettevõtte huve, rõhutades head majandus-
likku mõju kohalikule kogukonnale ja ettevõtte töötajatele.

Loo kirjeldus: Kogukonda lõhestab kavandatav tööstusprojekt, mis võib kah-
justada kohalikku keskkonda. Murelik kogukonnaliige, keskkonnaaktivist ja lin-
napea püüavad leida tasakaalu majandusarengu ning keskkonnakaitse vahel.
Üks noor esindab projekti vedavat korporatsiooni, mis püüab kaitsta oma äri
ning teenida raha ettevõttele ja selle töötajatele. Ülesanne on leida lahendus,
mis arvestab nii majandushuve kui ka keskkonnakaitset.

Eesmärk: püüda pidada keskkonda puudutavat konstruktiivset dialoogi ja
pakkudes välja erinevaid lahendusi probleemile.

Mitmekesine kogukond

Roll 1: hiljutine sisserändaja; on murelik ja kergesti solvuv. Selgitab enda iga-
päevaseid väljakutsied immigrandina.

Roll 2: pikaajaline kohalik elanik; segav vahele, kritiseerib immigranti, muret-
seb, et nende kohalikus kogukonnas toimuvad liiga suured muutused liiga
kiiresti.

Roll 3: kogukonna juht; küsib täpsustavaid küsimusi, ei luba vahele segada,
juhhib vestlust ja proovib pakkuda välja võimalikke mõlemat poolt rahuldavaid
lahendusi.

Loo kirjeldus: Mitmekesises asumis tekivad pinged ja arusaamatused seal-
sete elanike vahel. Ülesanne on edendada kogukonnas mõistmist, sallivust ja
harmoonilist koeksisteerimist.

Eesmärk: püüda keskenduda sarnastustele ja uutele vaatenurkadele.

Loe lähemalt foorumteatri meetodite kohta [siit](#).

Ühiste kogemuste bingo!

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Edendada empaatiat.
Vanus	12+
Tunni pikkus	30–45 minutit
Vajalikud vahendid	Varem koostatud Bingo leht (lisa 7), pliatsid, paberid, suur valge paber.
Rühma suurus	Kuni 10 osalejat
Ettevalmistus	Tegevuse läbiviija joonistab suurele paberile 4x4 tabeli, kus on väited bingo lehelt.
Sissejuhatav tegevus	<p>Moodustage osalejatest poolring ja looge hubane keskkond. Tegevuse juht võib sissejuhatuseks viia läbi ühe teadveloleku harjutuse. Me soovime järgmist:</p> <p>Paluge osalejatel istuda mugavalt jalad maas ning käed puhkeasendis süles.</p> <p>Paluge osalejatel sulgeda silmad või vaadata ruumis ühte kaugemat punkti.</p> <p>Selgitage hingamisharjutust:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hingake aeglaselt läbi nina, lugedes samal ajal neljani.• Hoidke hinge kinni, lugedes samal ajal neljani.• Hingake aeglaselt suu kaudu välja, lugedes samal ajal kuueni.• Tehke väike 2-sekundiline paus enne, kui alustate uuesti. <p>Julgustage osalejaid keskenduma oma hingamisele ja sellele, kuidas keha tunnetab maad.</p> <p>Seda võib teha kuni paar minutit enne järgmist kokkuvõtvat arutelu.</p>
Tegevuse kirjeldus	<p>Bingomäng toimub kahes osas:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kogemuste vahetamine anonüümselt (10 min) <p>Asetage varasemalt ettevalmistatud suur bingo leht ringi keskele. Ulatage igale osalejatele pliatsid ja väiksem bingo leht.</p> <p>Paluge osalejatel märkida enda bingo lehel need väited, millega nad nõustuvad. Seejärel paluge osalejatel needsamad väited märkida ära ka suurel lehel (siis, kui nad seda soovivad).</p>

Juhendaja loeb väited ükshaaval ette, et algatada arutelu.

Tehke iga väite järel paus ja paluge osalejatel jagada oma kogemusi või mõtteid, mis on seotud selle väitega.

Julgustage arutelu käigus avatud dialoogi, aktiivset kuulamist ja empaatiat.

2. Kogemuste vahetamine paaris

Jagage osalejad paardesse ning paluge neil omavahel jagada enda kogemusi ja lugusid, mis on seotud bingo lehel olevate väidetega. Andke mõlemale osalejale 4 minutit oma mõtete jagamiseks.

Tegevuse läbiviija võiks osalejatele aja täitumisel sellest märku anda.

Kokkuvõttev arutelu

Esitage osalejatele näiteks järgmisi küsimusi:

- Kuidas kõik end tunnevad?
- Kas see tegevus aitas meil ühiseid kogemusi ja mitmekesisust paremini mõista? Kuidas?
- Mida sa teiste osalejate lugudest ja vaatenurkadest õppisid?

Selles bingo mängus on igal ruudukesel kirjas üks väide, mis võib sind tuua lähemale teistele osalejatele. Märki enda jaoks ära need väited, mis on sinu jaoks tõesed ja ole valmis oma kogemusi teiste osalejatega jagama.

Inimõigustealane haridus

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Suurendada teadlikkust inimõiguste rikkumistest ja õpetada noori oma huve kaitsma.
Vanus	15+
Tunni pikkus	45–60 minutit
Vajalikud vahendid	Inimõiguste deklaratsiooni koopiad (lisa 8), paber, pliiatsid, riigilipud (tegevusjuht otsustab, mis riigid valida; võite ka vaadata neid riike, mis on globaalse rahuindeksi tööriistakomplektis), infoleht inimõiguste rikkumiste kohta valitud riikides. Infot erinevate riikide kohta saab näiteks Amnesty International veebilehelt.
Rühma suurus	10–15
Ettevalmistus	Jagage osalejad rühmadesse ja andke igale rühmale: <ul style="list-style-type: none">• koopia inimõiguste deklaratsioonist;• rühmale määratud riik.
Tegevuse kirjeldus	Selgitage rühmadele, millised ülesanded tuleb etteantud aja jooksul ära teha: <ul style="list-style-type: none">• lugeda põhjalikult läbi inimõiguste ülddeklaratsioon;• teha eelneva uurimistöö abil kindlaks üks inimõigus, mida rühmale määratud riik rikub;• teha koostööd ning koguda üksteiselt ideid selle kohta, kuidas tuvastatud inimõigusrikkumisi käsitleda ja/või need kõrvaldada;• koostada ettekanne oma järelduste ja lahendusettepanekute kohta. Jätke rühmadele ülesannete täitmiseks piisavalt aega. Seejärel esitab iga rühm oma järeldused ja soovitusel.
Kokkuvõttev arutelu	Esitage osalejatele näiteks järgmisi küsimusi: <ul style="list-style-type: none">• Mida sa õppisid inimõiguste rikkumiste kohta toodud riikides?• Kuidas aitab suurem teadlikkus parandada nende rikkumiste käsitlemist?• Millised olid parimad/halvimad/head/halvad lahendused, mida esitluste käigus pakuti?

Inimõiguste ülddeklaratsiooni lihtsustatud versioon

Preambuli kokkuvõte

Peaassamblee tunnistab, et inimkonna kõigi liikmete väärikuse, nende võrdsuse ning võorandamatute õiguste tunnustamine on vabaduse, õigluse ja üldise rahu alus; inimõigusi tuleb kaitsta õigusriigi põhimõtete alusel; rahvaste vahel tuleb edendada sõbralikke suhteid; ÜRO rahvad on kinnitanud oma usku inimõigustesse, inimväärikusse ja inimese väärtusesse ning meeste ja naiste võrdõigussuhtesse ning on otsustanud edendada sotsiaalset arengut, elutingimuste parandamist ja suuremat vabadust ning on lubanud aidata kaasa inimõiguste austamisele ja nende õiguste ühisele mõistmisele.

Inimõiguste ülddeklaratsiooni kokkuvõte

- Igaüks on vaba ja kõiki tuleks kohelda ühtemoodi.
- Kõik on võrdsed, olenemata näiteks nahavärvist, soost, puudest, religioonist või keelest.
- Igaühel on õigus elule, vabadusele ja turvalisusele.
- Kellelgi ei ole õigust pidada sind orjuses ja ka sina ei tohi kedagi orjastada.
- Kellelgi ei ole õigust sulle haiget teha ega sind piinata.
- Igaühel on õigus võrdsele kohtlemisele seaduse ees.
- Seadus kehtib kõigi kohta ühtemoodi ja seda tuleks rakendada ühtemoodi kõigi suhtes.
- Igaühel on õigus taotlelda õigusabiteenuseid, kui tema õigusi ei austata.
- Kellelgi ei ole õigust sind ebaõiglaselt vangistada ega sind oma riigist välja saata.
- Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule kohtumõistmisele.
- Igaüht tuleks pidada süütaks, kuni tema süü ei ole tõestatud.
- Igaühel on õigus paluda abi, kui talle üritatakse kahju teha, kuid keegi ei tohi ilma mõjuva põhjusega siseneda sinu koju, avada sinu kirju ega tülitada sind või sinu perekonda.
- Igaühel on õigus vabalt ringi reisida.
- Igaühel on õigus minna teise riiki ja paluda seal kaitset, kui teda kiusatakse taga või kui teda ähvardab tagakiusamine.
- Igaühel on õigus riigi kodakondsusele. Kellelgi ei ole õigust takistada sind omandamast teise riigi kodakondsust, kui sa seda soovid.
- Igaühel on õigus abielluda ja luua perekond.
- Igaühel on õigus omada vara.
- Igaühel on õigus praktiseerida ja järgida oma usu õpetusi ja talitusi ning soovi korral usku muuta.
- Igaühel on õigus avaldada oma arvamust ning anda ja saada teavet.
- Igaühel on õigus osaleda rahumeelselt koosolekutel ja liituda ühendustega.
- Igaühel on õigus aidata valida oma riigi valitsust ja osaleda oma riigi valitsemises.
- Igaühel on õigus olla sotsiaalselt kindlustatud ja arendada oma oskusi.
- Igaühel on õigus teha tööd õiglase palga eest turvalises keskkonnas ja liituda ametiühinguga.
- Igaühel on õigus puhkeajale ja vaba aja veetmisele.
- Igaühel on õigus piisavale elatustasemele ja arstiabile, kui ta on haige.
- Igaühel on õigus käia koolis.
- Igaühel on õigus osaleda ühiskondlikus kultuurielus.
- Igaüks peab austama sotsiaalset korda, mis on vajalik selleks, et kõik need õigused oleksid kättesaadavad.
- Igaüks peab austama teiste inimeste, ühiskonna ja avaliku vara õigusi.
- Kellelgi ei ole õigust võtta ära ühtegi õigust, mis on selles deklaratsioonis nimetatud.

Allikas: Inimõiguste Hariduse Liit (HREA)

Empaatia piltide vahendusel

Roula Abdelhey

Tunni eesmärk	Suurendada empaatiavõimet ja arendada tõhusat suhtlusoskust.
Vanus	8+
Tunni pikkus	20–30 minutit
Vaja läheb	UNESCO digiraamatukogu fotod: (lisa 9), postkaardikomplekt „Empaatia jõud“ empaatiavõime .
Ettevalmistus	<p>Paluge osalejatel moodustada ring.</p> <p>Alustage küsimustega.</p> <ul style="list-style-type: none">• Mida tähendab sinu jaoks empaatia?• Kas suudad meenutada hetke, mil tundsid kellegi vastu sügavat empaatiat?• Kuidas aitab empaatia kaasa rahumeelsele suhtlemisele? <p>Empaatia tähendab võimet mõista ja jagada teiste tundeid.</p>
Tegevuse kirjeldus	<ul style="list-style-type: none">• Paigutage tegevuseks valitud fotod ringi keskele.• Paluge osalejatel valida üks foto, mis neid kõnetab, ilma seda teistele avaldamata.• Kui igaüks on teinud oma valiku, paluge neil kordamööda oma valitud fotot teistega jagada ja selgitada, miks see neid kõnetab.• Iga osaleja avaldab oma foto ja kirjeldab, milliseid emotsioone, lugusid või sõnumeid ta sellel tajub.• Julgustage teisi osalejaid tähelepanelikult kõnelejat kuulama. <p>Kui kõik osalejad on saanud rääkida, paluge rühmal lühidalt mõtteid avaldada või küsimusi esitada, et luua fotode abil toetav ja empaatiline keskkond. Mõne fotoga (Empaatia jõud) on kaasas oma lugu ja noorsootöötajad võivad soovi korral mõnda neist jagada.</p> <p>Jätkake protsessi, kuni kõik on saanud võimaluse oma fotot jagada ja teisi kuulata.</p> <p>Tegevuse juhendaja võib enne kokkuvõtvat arutelu viia läbi mõne juba tuttava hingamisharjutuse. Näiteks järgmise:</p> <p>Paluge osalejatel istuda mugavalt jalad maas ning käed puhkeasendis süles.</p> <p>Paluge osalejatel sulgeda silmad või vaadata ruumis ühte kaugemat punkti.</p>

Selgitage hingamisharjutust:

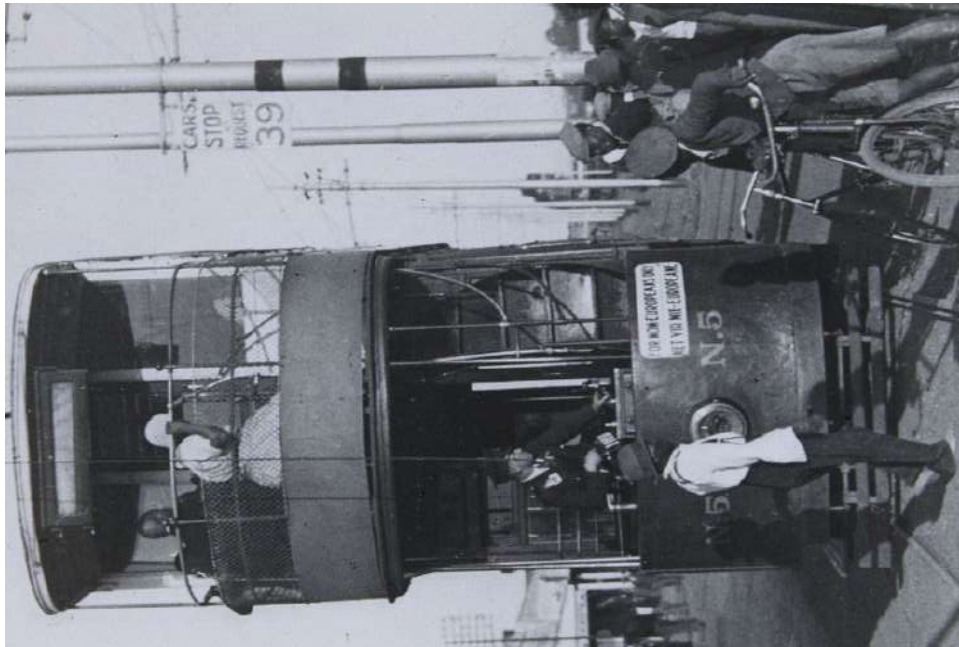
- Hingake aeglaselt läbi nina, lugedes samal ajal neljani.
- Hoidke hinge kinni, lugedes samal ajal neljani.
- Hingake aeglaselt suu kaudu välja, lugedes samal ajal kuueni.
- Tehke väike 2-sekundiline paus enne, kui alustate uuesti.

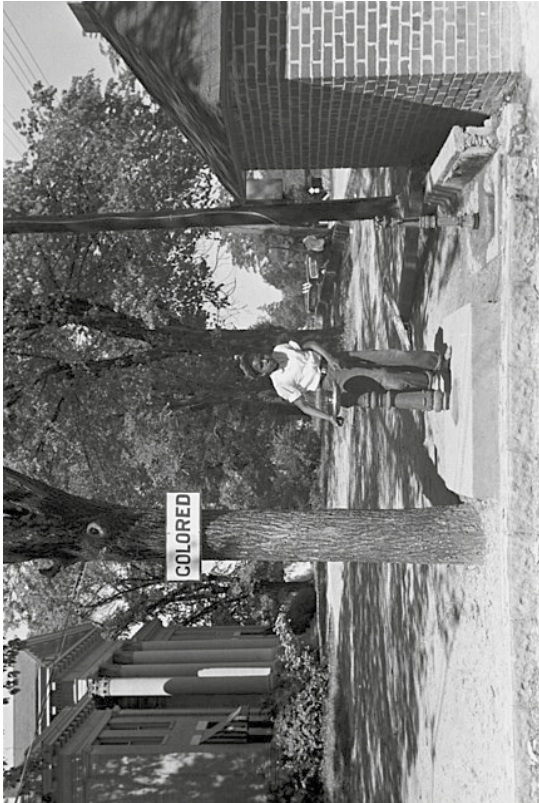
Julgustage osalejaid keskenduma oma hingamisele ja sellele, kuidas keha tunnetab maad.

Seda võib teha kuni paar minutit enne järgmist kokkuvõtvat arutelu.

Kokkuvõttev arutelu

- Mis tunne oli valida välja oma foto ja valiku põhjuseid teistele selgitada?
- Mida uut sa teada said, kui kuulasid oma kaaslaste tõlgendusi?
- Arutage grupis, kuidas see harjutus aitab paremini mõista seda, mis on empaatia.
- Arutlege, kuidas harjutuse käigus tehtud märkamised aitavad edaspidi kaasa rahumeelsemale suhtlusele teiste inimestega.

Kes see veel on?

Marit Oimet

Tunni eesmärk	Arendada empaatiavõimet, pannes end kellegi teise kingadesse, teadvustades stereotüüpide tähendust, julgustades oma arvamuse väljendamist ja teiste inimeste vaatepunktide mõistmist.
Vanus	14+
Tunni pikkus	2 h
Vajalikud vahendid	<p>paber ja pliiats osalejatele, märksõnaloend juhendajale, pildid jalanõudest (lisa 10), paber ja pliiats, küsimuste loetelu, maalriteip profiilide ülesriputamiseks.</p> <p>Selles tegevuses kasutatakse eri fotosid jalanõudest. Iga foto juures on jalanõude omaniku profiil, mis avaldatakse tunni lõpus, et toetada viimast arutelu.</p> <p>NB! Seda tegevust võib teha individuaalselt, paarikaupa või väiksemates rühmades olenevalt rühma suuruselt ja olemasolevatest fotodest.</p> <p>Selle harjutuse õnnestumine eeldab põhjalikku ettevalmistust ja profiilide koostamist. Tunnikavaga on kaasas üks profiilikomplekt kuue kingapaariga. Selles olevad jalanõud kuuluvad eri inimestele üle kogu maailma, kes on nõustunud projektis osalema.</p>
Ettevalmistus (20 min)	<p>Andke osalejatele eri märksõnu (nt „punane“, „taevas“, „suvi“, „mets“, „loom“, „mäng“, „kangatükk“). Osalejad peavad üles kirjutama esimese sõna, mis neile selle peale pähe tuleb.</p> <p>Kui loend on läbi käidud, võrreldakse sõnu rühma sees. Ergutage arutelu, kasutades järgmisi küsimusi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kas seostuvad sõnad on omavahel sarnased? • Miks see sinu arvates nii on? • Mis sind selle sõna valikul mõjutas? • Kas sa oled kunagi kuulnud sõna „stereotüüp“? • Mis on stereotüüp? <p>Stereotüüp on laialt levinud, kuid fikseeritud ja liialt lihtsustatud kujutlus või ettekujutus teatud tüüpi inimesest või asjast.</p>
Tegevuse kirjeldus (40–60 min)	<p>Paigutage väljatrükitud fotod lauale näoga allapoole. Paluge igal osalejal või grupijuhil valida foto, mille kohta ta profiili koostab ja mida ta teistele ei näita. Kui töö käib paarides või väiksemates rühmades, siis võib fotot oma rühmas jagada.</p> <p>Andke õpilastele 20–30 minutit aega, et nad saaksid valitud pildi üle mõtiskleda. Selle aja sees koostavad õpilased pildil olevate jalatsite omaniku kohta profiili (kes/milline inimene neid võiks kanda), kasutades juhendaja esitatud suunavaid küsimusi.</p>

Paluge igal osalejal/paaril mõelda järgmiste küsimuste üle (võite neid lisada või eemaldada olenevalt valitud fotodest):

1. Milline see inimene välja näeb?
2. Milline on tema isiksus? Miks sa nii arvad?
3. Kui vana ta sinu arvates on? Miks sa nii arvad?
4. Mis rahvusest ta on? Miks sa nii arvad?
5. Mis tööd ta teeb? Miks sa nii arvad?
6. Kas ta on abielus või vallaline? Miks sa nii arvad?
7. Kas tal on lapsi? Miks sa nii arvad?
8. Kas ta elab maal või linnas? Miks sa nii arvad?
9. Millised võiksid olla tema hobid? Miks sa nii arvad?
10. Mis sulle selles inimeses meeldib / ei meeldi?
11. Kas sa lähleksid selle inimesega õhtust sööma? Miks (mitte)?
12. Kas sa lähleksid selle inimesega reisile? Miks (mitte)?
13. Kas sa jagaksid selle inimesega eluaset? Miks (mitte)?
14. Kas sa tahaksid selle inimesega sõbraks saada? Miks (mitte)?

Paluge õpilastel teha märkmeid ja koostada pildil olevate jalanõude omaniku profiil.

**Arutelu
(30–40 min)**

Paluge õpilastel võrrelda oma nägemusi ja tutvustada pildil kujuteldavat isikut. Kasutage kunstigalerii meetodit: riputage klassi seinale näitus jalanõudest ja äsja loodud profiilidest. Paluge õpilastel galeriis ringi käia, profiilidega tutvuda ja mõelda, kas nad on loodud profiiliga nõus või mitte, miks jne.

Kui teil on aega või soovi, siis võite enne lõplikku arutelu korraldada mängu „Astu samm edasi, kui ...“. Lugege ette üks väide alltoodud nimekirjast. Õpilased alustavad kõik samalt realt ja astuvad sammu edasi iga kord, kui nad arvavad, et väide kehtib nende loodud isiku kohta. See võib kesta nii kaua, kui palju on ette valmistatud väiteid. See harjutus aitab osalejatel loodetavasti aru saada, et igaühel on oma tausta ja sotsiaal-majandusliku olukorra tõttu erinevad võimalused ning vahendid, mida elus kasutada.

Lugege ette alltoodud väited. Andke osalejatele iga väite järel aega edasi astuda ja enda ümber ringi vaadata, et nad näeksid, kui kaugemale nad on üksteise suhtes liikunud.

1. Sul on korralik eluase koos telefoni ja televiisoriga.
2. Sa tunned, et ühiskond austab sinu keelt, religiooni ja kultuuri.
3. Sa tunned, et sinu arvamusel on sotsiaal- ja poliitikaküsimustes kaalu ning sinu seisukohti võetakse kuulda.
4. Sa tead, kuhu vajaduse korral pöörduda, kui vajad abi ja nõu.
5. Sa pole kunagi tundnud end diskrimineerituna oma päritolu tõttu.
6. Sul on vajadustele vastav sotsiaal- ja tervisekindlustus.
7. Sul on võimalik kord aastas puhkusele sõita.
8. Sul on võimalik kutsuda sõbrad oma koju õhtusöögile.
9. Sul on põnev elu ja sa suhtud tulevikku optimistlikult.
10. Sa tunned, et saad õppida oma soovitud eriala ja teha erialast tööd.

11. Sa tunnend end ringi liikudes turvaliselt ega pelga, et sind võidak tänaval ahistada või rünnata.
12. Sa saad hääletada oma elukohariigi riiklikel ja kohalikel valimistel.
13. Sa saad soovi korral vähemalt kord nädalas käia kinos või teatris.
14. Sa ei karda oma laste tuleviku pärast.
15. Sul on võimalik soovi korral osta uusi riideid vähemalt iga kolme kuu tagant.
16. Sul on voli armastada seda, keda tahad.

Tunni lõpus esitage jalanõude tegeliku omaniku profiil. Lisage see võrdluse mõttes õpilaste loodud profiili kõrvale.

Viimase arutelu jaoks pange osalejad ringi istuma. Arutlege selle üle, kas ja kuidas mõjutasid stereotüübid osalejate valikuid profiili koostamisel. Esitage küsimusi.

- Kuidas sa selle profiili löid?
- Kui raske või lihtne on ette kujutada, milline inimene nende jalanõude taga võib olla?
- Millised stereotüübid sind mõjutasid?
- Kui palju sul õnnestus tabada päris inimese profiili?
- Mis sind kõige rohkem üllatas?
- Kuidas võiks teisest rahvusest inimene tunda end võõras riigis elades?

Arutelu hõlbustamiseks võib kasutada profiili koostamisel esitatud küsimusi „Miks sa nii arvad?” ja „Miks (mitte)?”.

Tulemused

Tunni lõpuks on õpilased tutvunud eri viisidega, kuidas me igapäevaelus alateadlikult stereotüüpe kasutame. Nad on õppinud paremini mõistma stereotüüpide tähendust, oskavad stereotüüpe ära tunda ja mõistavad, kuidas need meid mõjutavad.

Mis on teie nimi?	Stéphanie
Kui vana te olete?	51
Mis on teie kodakondsus?	Belgia
Kus te elate?	Ma elan Belgias majas, mis asub viie minuti kaugusel pealinnast Brüsselist. See tekitab tunde, nagu elaksime maal, kuigi tegelikult oleme linna lähedal.
Mis tööd te teete?	Olen näitleja ja saatejuht/moderaator.
Millised on teie hobid?	Õmblemine, jalutamine, jalgrattaga sõitmine, rulluisutamine, puslede kokkupanemine, kassidega (neid on neli) pikutamine.
Kui vana on teie valitud kingapaar?	Ostsin need kasutatuna kuue aasta eest.
Miks on just see paar teie lemmik?	Mul on probleemsed jalad. Kuna ma olen kunagi murdnud mõlemad suured varbad, ei saa ma enam kanda kõrgeid kontsi. Adidase Stan Smithi tossudes tunnen ma end kõige mugavamalt. Seepärast on mul neid eri värvides 15 paari (enamik neist on ostenud kasutatuna). Mõni paar on mõeldud igapäevaseks kandmiseks, teisi hoian ma puhtana ja kannan neid näiteks siis, kui käin õhtujuhina mõnel üritusel, konverentsil või tseremoonial. Tegelikult on need jalatsid mu elu päris palju muutnud, isegi tööalaselt. Ma tunnen end nendega palju rohkem iseendana, isegi laval. Ma tunnen end kindlamalt ja vabamana. Mulle meeldib, et see, mis esialgu tundus mulle katastroofina, on nüüd osutunud hoopis kasulikuks. See konkreetne paar on neonoranž ja pehme nagu tennisepall. Need on mu suured lemmikud, sest nende järgi saab kohe aru, et ma olen natuke hullemeelne ja kindlasti mitte igav või tavaline 51-aastane naine. (Ma kandsin paari säravpunaseid Stan Smithi tosse isegi ühel eriti ametlikul traditsioonilisel üritusel, kus osales ka Belgia kuninganna.)
Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?	Oi, no ikka väga palju. Umbes 50 paari, mida ma ikka veel kannan, ja veel 50 paari – peamiselt (väga) kõrgete kontsadega –, mida ma ei saa enam kanda ning mille ma kavatsen maha müüa või ära anda.

Nimi	Lulija
Kui vana te olete?	40
Mis on teie kodakondsus?	Ukraina
Kus te elate?	Eesti väikelinnas Põlvas väikeses korteris (elu- ja magamistuba, köök, vannituba ja WC) koos oma pere ning kassiga. Me kolisime siia 2014. aastal, et põgeneda Vene vägede rünnakute eest.
Mis tööd te teete?	Õpetan vene keelt gümnaasiumiastmes.
Millised on teie hobid?	Reisimine, toiduvalmistamine, poodlemine, kitarri- mäng ja maletamine.
Kui vana on teie valitud kingapaar?	16 aastat vana, kas kujutate ette?!
Miks on just see paar teie lemmik?	Need saapad meeldivad mulle väga. Need on osa minu kui ukrainlanna identiteedist. Need on Ukrainas käsitööna valmistatud, kasutades Itaalia nahka. Need on õmmeldud spetsiaalselt minu jaoks ja minu lemmikvärvi ehk hallid. Ma kannan neid ainult eralistel puhkudel, et need kestaksid võimalikult kaua.
Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?	Umbes 30 (pluss/miinus 2) paari.

Mis on teie nimi?	Richard
Kui vana te olete?	48
Mis on teie kodakondsus?	Briti
Kus te elate?	Ma elan soojas ja päikesepaistelises Abu Dhabis AÜEs korteris, kuhu kolisin umbes kahe ja poole aasta eest.
Mis tööd te teete?	Ma olen füüsikaõpetaja Briti koolis Abu Dhabis.
Millised on teie hobid?	Jalgrattaga sõitmine, muusika, filmid.
Kui vana on teie valitud kingapaar?	Kaks aastat vana.
Miks on just see paar teie lemmik?	Valisin selle saapapaari seepärast, et need on mind koos sõpradega viinud kõrbes paljudele seiklustele ja neist on sündinud mu elu ühed parimad mälestused.
Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?	Mul on eri puhkudeks vaid umbes viis paari jalanõusid.

Mis on teie nimi?	Urška
Kui vana te olete?	38
Mis on teie kodakondsus?	Sloveenia
Kus te elate?	Elan koos abikaasa ja lastega Sloveenias. Me elame linnas korteris.
Mis tööd te teete?	Olen digimeedia spetsialist.
Millised on teie hobid?	Mulle meeldib lugeda, ujuda ja matkamas käia.
Kui vana on teie valitud kingapaar?	Need on üsna uued, vaid kaks kuud vanad.
Miks on just see paar teie lemmik?	Need on minu lemmikpaar valgeid tosse. Mulle meeldivad need väga, sest neid saab kanda eri olukordades. Võin need jalga panna nii teksade kui ka kleidi juurde. Ja need sobivad minu stiiliga.
Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?	[Kehitab õlgu] Ma arvan, et umbes 35 paari (koos suusasaabaste ja kõigi Birkenstockidega), ega ma nende kõigi üle järge ei pea.

Mis on teie nimi?	Liina
Kui vana te olete?	35
Mis on teie kodakondsus?	Eesti
Kus te elate?	Ühes Lõuna-Eesti väikelinnas eramajas koos abikaasa ja lapsega, otse ema ja vanaema maja kõrval.
Mis tööd te teete?	Ma töötan muusikatööstuses ja olen ühe rahvusvahelise muusikaagentuuri piirkondlik promootor.
Millised on teie hobid?	Mulle meeldib lugeda, kuulata muusikat ja käia kontsertidel, jalutada looduses pere ja sõprade seltsis, heita oda. Reisimine on samuti minu kirg.
Kui vana on teie valitud kingapaar?	Need on ühed plätud, mille ma ostsin 2008. aastal, kui töötasin Adelaide'is toimunud rannavõrkpalli maailmaturniiril.
Miks on just see paar teie lemmik?	Need on ülimumugavad, ilmselt üks mõnusamaid plätupaare, mis mul üldse kunagi on olnud. Omal ajal maksid need terve varanduse, arvestades et ma olin üliõpilane, kes reisis teisel pool maailma. Kui ma nüüd sellele ajale tagasi vaatan ja mõtlen, kui hästi on need mind aastate jooksul teeninud, siis tõenäoliselt on need plätud parim investeering, mille ma kunagi igapäevajalatsitesse teinud olen.
Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?	Ma ei teagi. Tõenäoliselt 15–20 paari, mõned suveks, mõned talveks ja mõned vahepealseks ajaks. Samuti mõned spordijalatsid ja kingad pidulike ürituste jaoks.

Mis on teie nimi?

Minu nimi on Marten.

Kui vana te olete?

Olen 18-aastane.

Mis on teie kodakondsus?

Ma olen eestlane.

Kus te elate?

Ma elan Lõuna-Eesti väikelinnas Põlvas.

Mis tööd te teete?

Ma olen gümnaasiumi lõpuklassi õpilane.

Millised on teie hobid?

Mulle meeldib joosta ja raamatuid lugeda.

Kui vana on teie valitud kingapaar?

Ostsin need eelmisel aastal, nii et praegu on need kasutusel teist talve.

Miks on just see paar teie lemmik?

Need hoiavad jalad lumes kõndides soojana ja Eestis on 3–5 kuud aastas omajagu lund.

Mitu paari jalanõusid teil tegelikult on?

Mul on vaid neli paari jalanõusid, rohkem polegi vaja.

